

Integració lingüística de la població alemanya resident a Mallorca

Linguistic integration of the resident German population in Mallorca

Bàrbara SASTRE

Data de recepció: 10 de gener de 2012
Data d'acceptació: 27 de febrer de 2012

RESUM

En el present article s'exposa una part dels resultats que es desprenen de la tesi doctoral *Integració lingüística de la població alemanya resident a Mallorca*.

Atesa la complexa situació sociolingüística de les Illes Balears, les característiques del grup analitzat (presència numèrica, motivacions de residència, etc.) dificulten greument el procés d'integració a la societat receptora.

La comunitat lingüística de les Illes Balears està caracteritzada per la coexistència de dues llengües oficials: el català i el castellà. Aquesta convivència, emperò, no ha estat mai del tot equilibrada, ja que la llengua catalana s'ha vist sotmesa al llarg dels segles a les polítiques lingüístiques repressives de l'Estat espanyol, que en moltes ocasions han fet perillar-ne seriosament la seva supervivència.

A partir de la segona meitat del segle xx, la política de repressió de la llengua catalana coincideix amb el desenvolupament del turisme de masses i provoca la primera arribada massiva d'immigrants procedents majoritàriament de les comunitats castellanoparlants de l'Estat espanyol.

Amb la transició democràtica i des de l'aprovació de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, la llengua catalana aconsegueix l'estatus de llengua oficial, juntament amb el castellà, i augmenta la seva presència social en molts àmbits. Tot i això, la freqüència de forces polítiques conservadores en el Govern balear provocarà que la recuperació de la llengua catalana no gaudeixi d'un procés normalitzador adequat.

La dedicació quasi exclusiva a la indústria turística fa que el flux de nousvinguts sigui continu i, a partir de la dècada dels noranta, comença a arribar a les Illes un altre tipus d'immigració de fora de l'Estat espanyol. Aquest nou col·lectiu està format per una massa molt heterogènia d'immigrants de diferents parts del món, entre els quals destaquen els europeus, sobretot els procedents del Regne Unit i d'Alemanya.

L'augment continu de residents de nacionalitat germànica en les dècades posteriors té com a conseqüència la creació d'una infraestructura social, orientada a oferir els seus serveis a primers residents i turistes, i que funciona bàsicament en la seva llengua materna. Aquest teixit social facilita l'arribada de nous residents i minva les necessitats d'interrelació amb la comunitat lingüística receptora.

Paral·lelament, l'explosió demogràfica que pateix l'illa com a conseqüència d'un desenvolupament turístic a gran escala contribueix a un nou procés d'expansió de la llengua castellana que esdevé llengua franca de comunicació entre els diferents grups lingüístics, principalment a zones costaneres i a la capital.

En canvi, el català es converteix en una llengua de poca utilitat, atès que la població autòctona utilitza (majoritàriament) el castellà en els seus intercanvis comunicatius amb els residents estrangers.

Tots aquests aspectes influeixen de manera decisiva en el procés d'integració lingüística de la població alemanya resident a l'illa i afavoreixen l'ús majoritari de la llengua castellana, que és la que gaudeix d'un prestigi i d'una presència socials més grans, i que és la que «parla tothom».

PARAULES CLAU: Mallorca, Illes Balears, integració lingüística, demolingüística, immigració, turisme, usos lingüístics i coneixements lingüístics, actituds lingüístiques.

ABSTRACT

This article presents some of the results of the doctoral thesis *Linguistic Integration of the Resident German Population in Mallorca*.

Due to the complex sociolinguistic situation of the Balearic Islands, the features of the group under analysis (demographic weight, residential motivations, etc.) make the process of integration into the receiving community considerably difficult.

The speech community of the islands is characterised by the coexistence of two official languages: Catalan and Spanish. This coexistence, however, has never been balanced, as Catalan has always been subject to repressive politics from the Spanish government, often putting at risk its survival.

From the second half of the 20th century, political repression of Catalan coincides with the development of mass tourism and brings about the first wave of immigrants, mostly from Spanish-speaking communities on the mainland.

With the transition to democracy, and the approval of the Balearic statute of autonomy, Catalan obtains the status of official language together with Spanish, increasing its social presence in many spheres. However, the prevalence of conservative parties in the Government of the Balearic Islands has meant that the recovery of Catalan has been inadequate.

The almost exclusive dedication to the tourist industry has, from the 1990s, brought with it a continuous influx of immigrants. This new migratory wave is very heterogeneous, composed of mostly British and German immigrants.

The continuous increase of German residents over subsequent decades has brought about the creation of a social infrastructure designed to provide services to residents and tourists of this nationality in their own language. This social network facilitates the arrival of new residents but at the same time diminishes the need for interrelation with the host linguistic community.

Along these lines, the demographic explosion suffered as a consequence of tourist development on a large scale contributes to a new process of Spanish dissemination that becomes the *lingua franca* among the members of different linguistic groups, mainly in coastal areas and in the capital city. In turn, Catalan is scarcely used, largely due to the use of Spanish by the native population in communicative exchanges with resident foreigners.

All these aspects have a decisive influence on the linguistic integration process of the resi-

dent German population on the island and they favour the predominant use of Spanish that enjoys greater prestige and higher social visibility as it is the language that “everybody speaks”.

KEY WORDS: Mallorca, Balearic Islands, linguistic integration, demolinguistics, immigration, tourism, language uses, language skills, language attitudes.

1. LA COMUNITAT DE PARLA ILLENCA

La societat de les Illes Balears està caracteritzada, actualment, per la coexistència de dues llengües oficials: el català i el castellà. Aquesta convivència, emperò, no ha estat mai del tot equilibrada, ja que la llengua catalana s’ha vist al llarg dels segles sotmesa a les polítiques lingüístiques repressives de l’Estat espanyol, que en moltes ocasions han fet perillar-ne seriosament la supervivència.

Actualment i des de l’aprovació de l’Estatut d’autonomia de les Illes Balears, la llengua catalana aconsegueix l’estatus de llengua oficial juntament amb el castellà, i augmenta la seva presència social en molts àmbits. Tot i això, la freqüència de forces polítiques conservadores en el Govern balear provocarà que la recuperació de la llengua catalana no gaudeixi d’un procés normalitzador adequat.

A partir de la segona meitat del segle xx la política de repressió de la llengua catalana coincideix amb el desenvolupament del turisme de masses i provoca la primera arribada massiva d’immigrants procedents, majoritàriament, de comunitats castellano-parlants de l’Estat espanyol. Aquesta forta onada d’immigrants agreuja encara més la situació de la llengua catalana en el territori illenc, ja que provoca un nou procés d’expansió del castellà, que esdevé *llengua franca* de comunicació entre els diferents grups lingüístics, principalment a zones costaneres i a la capital.

La dedicació quasi exclusiva a la indústria turística fa que el flux de nousvinguts sigui continu i, a partir de la dècada dels noranta, comença a arribar a les Illes un altre tipus d’immigració de fora de l’Estat espanyol. Aquest nou col·lectiu està format per una massa molt heterogènia d’immigrants de diferents parts del món, entre els quals destaquen els europeus, sobretot procedents del Regne Unit i d’Alemanya.

Els residents alemanys formen un grup que no ha deixat de créixer en els darrers anys i que ha desenvolupat una estructura social pròpia, la qual permet al col·lectiu alemany cobrir les seves necessitats amb la seva llengua pròpia i minvar, per tant, la necessitat d’integració.

L’objectiu principal de l’estudi en què es basa aquest article és l’anàlisi de la integració lingüística de la població alemanya resident a Mallorca.

Partint de la hipòtesi general que l’apropament a la cultura i llengua pròpies de les Illes Balears de la població alemanya resident a Mallorca afavoreix la cultura dominant, que és la castellana, en detriment de l’autòctona, l’objectiu de la nostra recerca és desvetllar en quina mesura les característiques de la societat receptora i les de la població estudiada intervenen en el procés d’integració.

2. COMPOSICIÓ I EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DE LA POBLACIÓ ALEMANYA RESIDENT A LES ILLES BALEARS

L'augment d'aquest grup comença a fer-se patent a la dècada dels noranta. L'any 1983 (segons el registre d'estrangeria) la població alemanya resident a les Illes Balears (2.803) representava un 11 % del total d'aquesta nacionalitat en el territori espanyol i era la cinquena comunitat autònoma amb més residents d'aquest grup. L'any 1998 les Balears passen a ocupar el segon lloc pel que fa al nombre de residents alemanys (només per darrere de les Canàries) i representen la nacionalitat més nombrosa de la població estrangera resident a les Illes Balears.

Des de l'any 1988 l'aportació alemanya a les Illes Balears no ha deixat de créixer: un 19 % en aquell any que es converteix en un 39 % del total d'estrangers residents a les Illes el 1998. Tot i ser un col·lectiu que es dispersa per tot el territori de les Illes, Mallorca és el principal centre de destinació dels residents d'aquesta nacionalitat, i a finals d'aquest període té la major concentració d'habitants a la costa sud-oest de l'illa; a partir dels noranta s'observa una tendència a l'entrada d'aquest col·lectiu cap als pobles de l'interior.

En el nou mil·lenni, l'evolució de la població alemanya resident a les Illes Balears consolida el seu lideratge com a nacionalitat més nombrosa i continua la tendència de creixement a l'alça que s'inicià a la dècada dels noranta.

3. ANÀLISI EMPÍRICA

3.1. *Metodologia*

Per conèixer el grau d'integració del col·lectiu alemany resident a Mallorca, es va desenvolupar un qüestionari sociolingüístic d'elaboració pròpia. El qüestionari (vegeu annex) inclou dos tipus de preguntes (les que ofereixen opcions de resposta múltiple i d'altres de resposta oberta) sobre diferents aspectes sociolingüístics dels enquestats:

1. Les dades personals: edat, sexe, lloc de naixement, professió, data d'arribada i lloc de residència a l'illa.
2. Els coneixements i usos lingüístics (en diferents àmbits).
3. Les actituds i opinions sobre la situació sociolingüística de l'illa.
4. L'entorn social.

El qüestionari fou elaborat en tres llengües: alemany, castellà i català. Aquesta manera de procedir persegueix l'objectiu de garantir el màxim grau de comprensió del qüestionari i de generar (sobretot en el cas de les entrevistes personals) un major grau de confiança entre l'entrevistadora i l'entrevistat que pogués evitar malentesos per qüestions de llengua, i així oferir respostes més fiables.

La selecció dels enquestats es va fer en funció de tres criteris principals: la llengua, l'edat i la residència. Tots els enquestats havien de ser nadius de llengua alemanya, ser majors de divuit anys i residir de manera permanent a Mallorca. Així doncs, no es tingueren en compte els qüestionaris que no complien alguns dels criteris de selecció. Pel que fa a la procedència dels enquestats, el 97,6% són nascuts a Alemanya. Només tres enquestats han nascut a altres països: Portugal, Polònia i Veneçuela. Malgrat tot, no es pogueren constatar diferències entre aquests darrers i els primers respecte als usos lingüístics.

Trobar els enquestats fou un procés molt llarg que va presentar moltes dificultats. En general, el col·lectiu analitzat va presentar una actitud poc favorable i amb poca disposició a participar a l'estudi. Tot i això, cal esmentar que, una vegada establerts els primers contactes, alguns dels enquestats s'oferiren per actuar d'intermediaris, la qual cosa va facilitar la realització d'enquestes posteriors.

Mitjançant una recerca per Internet, es va elaborar un llistat de totes les empreses i/o institucions alemanyes per a seleccionar els possibles candidats. Per repartir els qüestionaris es va utilitzar el mètode *porta a porta*. Una vegada localitzada l'empresa prèviament seleccionada, es mantenia una breu conversa amb la persona encarregada, a la qual s'explicava l'objectiu del qüestionari, i es fixava una data de recollida dels qüestionaris emplenats.

Una vegada seleccionada la població enquestada, l'emplenament dels qüestionaris es va realitzar a través de tres procediments: l'entrevista personal, l'enquesta sense presència de l'entrevistadora i, finalment, a través d'Internet. Les enquestes i entrevistes foren realitzades del febrer al setembre de 2008.

D'un total de 127 qüestionaris, 62 foren emplenats mitjançant l'entrevista personal, 59 a través d'una enquesta sense la presència de l'entrevistadora i 6 a través d'Internet. En línies generals, a través de les respostes obtingudes mitjançant l'entrevista personal, s'obtingueren informacions addicionals mitjançant explicacions espontànies dels entrevistats sobre qüestions concretes o experiències personals. Deixant de banda aquest aspecte, no s'han constatat diferències en els resultats obtinguts segons el procediment emprat.

3.2. Resultats

L'anàlisi de les característiques sociològiques dels enquestats ens presenta el perfil sociològic de la mostra estudiada. La majoria dels enquestats es troba en un interval d'entre els 25 i els 50 anys, en un percentatge lleugerament superior de dones que d'homes. Pel que fa a la professió, la majoria d'enquestats treballa en el sector dels serveis o és comercial. Els jubilats i estudiants són els sectors menys representats de la mostra (15,7%). Pel que fa a l'any d'arribada, la majoria s'han instal·lat a l'illa a la dècada dels noranta del passat segle XX i en el nou mil·lenni. Finalment, prop del 61% dels enquestats viu a Palma i la resta, repartit de manera equilibrada entre pobles de l'interior i zones costaneres.

3.2.1. Coneixements lingüístics

Més de la meitat dels enquestats utilitza majoritàriament la seva llengua materna sola o en combinació amb el castellà i/o l'anglès. L'elevada presència d'aquestes llengües corrobora l'existència d'un teixit social que en possibilita l'ús en molts àmbits.

Els coneixements de català dels enquestats són molt baixos: el 32,2% no en sap gens i el 35,4% l'entén amb moltes dificultats. Finalment, només un 3,1% dels enquestats que afirma saber parlar català resideix a pobles de l'interior, en els quals la presència social de la llengua pròpia és molt més elevada que a zones costaneres o a la capital.

Els coneixements de castellà dels enquestats són molt més elevats que els de català: un 60,6% afirma saber parlar castellà.

En general, la majoria dels enquestats sap parlar com a mínim una llengua estrangera: un 96,8%, castellà; un 91,3%, anglès; prop del 30%, francès, i un 10,2%, italià.

Finalment, cal destacar que no es pogueren establir diferències considerables entre els coneixements lingüístics i l'edat. Així doncs, els enquestats que declaren tenir coneixements de la llengua autòctona resideixen a pobles d'interior. Per tant, el criteri dominant és el lloc de residència independentment de l'edat.

3.2.2. Actituds lingüístiques

Les actituds lingüístiques són les valoracions (positives o negatives) que cada individu desenvolupa envers una llengua (Calsamiglia i Tuson, 1980: 29). Aquestes actituds són el resultat d'una gran diversitat de factors (presència social, prestigi, experiència personal, etc.), a través dels quals s'adquireix una predisposició (favorable o desfavorable) sobre la llengua.

Per tal de conèixer i avaluar les opinions i actituds de la població enquestada sobre les dues llengües oficials, es varen formular una sèrie de preguntes sobre diferents aspectes com ara l'estatus legal, la utilitat, la promoció i difusió de les llengües, etc.

La majoria dels enquestats (95,28%) coneix el règim de cooficialitat del català i el castellà a l'illa. Un 43,3% manifesta estar-hi en desacord. L'estatus diferenciat de les dues llengües és l'argument més significatiu per a justificar la resposta: el castellà gaudeix d'un prestigi molt elevat com a llengua oficial de l'Estat i també en l'àmbit global com una de les llengües més parlades del món. En canvi, segons els enquestats, el català és una llengua regional amb un àmbit d'ús molt reduït i amb una funció bàsicament identitària per a la població autòctona.

Un 37% dels enquestats creu que el règim de cooficialitat existent no garanteix l'ús de les dues llengües en igualtat de condicions, sinó que sovint s'afavoreix el català en detriment del castellà. D'acord amb les respostes obtingudes, la cooficialitat garanteix el dret dels mallorquins a fer ús de la llengua pròpia, però no respecta el dels estrangers d'usar el castellà.

Només prop d'un 20 % dels enquestats declara el seu acord amb la cooficialitat de les dues llengües com a eina essencial per protegir i promoure la llengua autòctona i per garantir-ne l'ús.

L'escàs reconeixement del català fora del territori balear i la percepció que una gran part de la població balear desconeix aquesta llengua, són els arguments més emprats pels enquestats per valorar la utilitat de les dues llengües oficials. Gairebé tots els enquestats (98,4 %) consideren necessari parlar castellà per viure a Mallorca. En canvi, pel que fa al català, el percentatge està prop del 20 %.

La majoria dels enquestats manifesta que, en cas d'emigrar a un altre territori, el coneixement del castellà els serà més útil. Per tant, la temporalitat de la residència és un aspecte rellevant que afavoreix l'ús del castellà en detriment del català.

Un altre argument de pes que afavoreix l'ús del castellà és l'elevada percepció dels enquestats que tothom parla aquesta llengua (també els mallorquins), mentre que només un sector molt reduït de la població balear parla català. Així doncs, la majoria d'enquestats declara que el castellà és la llengua que utilitza per comunicar-se tant amb estrangers d'altres nacionalitats com amb la població autòctona. És a dir, que el castellà esdevé la llengua de comunicació entre els membres de diferents grups lingüístics.

El respecte a les particularitats culturals de l'illa i als mallorquins són les opinions més freqüents d'aquells que consideren necessari parlar en català, tot subratllant que és l'única manera d'integrar-se plenament a l'illa.

Una vegada més, s'ha pogut establir una relació directa entre el lloc de residència i la utilitat de la llengua: tots els enquestats que consideren el català una llengua útil resideixen a pobles de l'interior de Mallorca. Finalment, prop del 8 % no considera el català com a llengua necessària per «sobreviure», tot i que com a llengua pròpia de la comunitat és una eina imprescindible per relacionar-se amb la població autòctona.

Des de la configuració del marc autonòmic, la denominació de la llengua ha estat un debat obert a les Illes Balears fomentat, sobretot, pels sectors polítics més conservadors. Aquests discursos secessionistes agreugen el procés d'integració de la població al·lòctona, que percep una manca d'identitat lingüística clara de la comunitat receptora.

A la pregunta sobre la relació entre el català i el mallorquí, el 68,5 % dels enquestats declara que es tracta de llengua i dialecte, mentre que un 22,8 % afirma que es tracta de dues llengües diferents. Cal esmentar que un nombre considerable d'enquestats va especificar que per als mallorquins el català i el mallorquí són dues llengües diferents.

Un 70,8 % dels enquestats declara conèixer la política lingüística del Govern, mentre que un 22,8 % manifesta una manca de coneixement i/o interès en aquest sentit.

Tanmateix, un 75,6 % dels enquestats manifesta un desacord absolut amb la gestió del Govern. Segons els enquestats, la difusió social del català es considera «desmesurada», atesa la poca utilitat d'aquesta llengua. Per a una gran part dels enquestats, la

política lingüística actual margina el castellà i les altres llengües estrangeres. Tot això provoca greus problemes de comunicació i no garanteix els drets lingüístics dels estrangers. En línies generals, la majoria dels enquestats creu que cap govern pot imposar l'ús d'una llengua determinada, sinó que aquest ha de ser sempre conseqüència de la decisió individual i voluntària de cada parlant. Així, per tant, la majoria dels enquestats creu que el fet d'integrar-se (o no) a la societat receptora depèn de la iniciativa individual de cada persona i no té res a veure amb les actuacions del Govern.

Com era d'esperar segons les opinions i valoracions sobre les iniciatives governamentals, els resultats obtinguts sobre l'assistència als cursos d'idiomes han esdevingut molt baixos: un 83,4 % de la població enquestada no ha participat en cursos organitzats pel Govern. Tot i això, la majoria d'enquestats d'aquest grup ja havia adquirit coneixements de castellà al seu país abans d'instal·lar-se a l'illa. Només un 11 % declara participar o haver participat en cursos de català per a estrangers a través de l'ajuntament del poble on resideixen, i, finalment, el 5,5 % restant declara que té intenció d'aprendre català en un futur.

Només un 15,7 % creu que l'oferta de cursos de català és adequada, cosa que facilita la integració dels estrangers. En canvi, un 18,1 % dels enquestats afirma que la promoció del català dificulta o impedeix la integració dels estrangers que parlen castellà.

En els països o comunitats monolingües, la integració lingüística dels immigrants es produeix de manera natural en la llengua pròpia. Els canvis que la societat balear ha experimentat en les darreres dècades (sobretot la presència massiva de població forània) han provocat una nova expansió del castellà en detriment de la llengua autòctona. Per aquest motiu, els diferents col·lectius d'estrangers tenen sovint la percepció que el castellà és la llengua que garanteix la integració a la comunitat il·lenca.

A la pregunta «què significa per a vostè estar integrat lingüísticament a Mallorca», el 53,3 % declara que «parlar castellà», ja que és la llengua que parla la majoria de la població. En canvi, només un 3,9 % dels enquestats declara que la llengua catalana és necessària per integrar-se, ja que aquesta és la llengua pròpia de la comunitat.

Finalment, un 36,2 % dels enquestats considera que s'han de parlar les dues llengües. En aquest cas, segons les respostes obtingudes, s'ha pogut establir una divisió funcional diglòssica de les dues llengües: el castellà, llengua a la qual s'associa el major prestigi, és la *llengua franca* de comunicació entre els membres de diferents comunitats lingüístiques i necessària per qüestions de promoció laboral. D'altra banda, el català esdevé llengua de relació en àmbits menys formals de comunicació amb la població autòctona. Un 9,4 % creu que la llengua d'integració depèn d'aspectes com ara la temporalitat o el lloc de residència.

Pel que fa a la percepció del grau d'integració del grup propi, un 70 % dels enquestats considera que la població alemanya resident no està integrada a l'illa, ja que no parla cap de les dues llengües oficials. La majoria d'enquestats manifesta que l'elevada presència de residents de nacionalitat alemanya possibilita usar aquesta llengua en la majoria de situacions de la vida quotidiana, fet que explicaria la manca d'interès de molts alemanys per aprendre les llengües oficials de la comunitat. Un 22 % declara que la integració dels alemanys depèn de l'idioma de referència: si és el català, es pot con-

siderar que la majoria no estan integrats; en canvi, el percentatge d'alemanys que parlen castellà es considera bastant més elevat i, en conseqüència, augmenta el nombre de residents que podrien considerar-se integrats.

Finalment, una petita part dels enquestats subratllen el fet que la integració depèn de la situació de residència i la predisposició de cada individu, per la qual cosa sembla molt arriscat realitzar generalitzacions per a tot el grup.

Cal destacar que, contràriament al que sovint s'ha constatat en estudis semblants, no s'ha pogut establir una correlació entre l'edat i el grau d'integració. Així doncs, tot i que les necessitats d'interrelació dels residents de més edat amb la població autòctona es redueixen sovint a la prestació de serveis, els enquestats més joves han esmentat, sovint, un ús quasi exclusiu de la llengua materna en el lloc de treball. Aquest darrer grup subratlla la dificultat d'aprendre dues llengües per manca de temps. Així doncs, l'estil de vida moderna (jornades de treball molt extenses, la família, etc.) comporta una falta de temps que afavoreix l'aprenentatge de la llengua castellana en detriment de l'autòctona.

Un altre aspecte rellevant a l'hora d'analitzar la integració dels immigrants a la societat balear és el comportament lingüístic de la població autòctona.

Amb l'arribada massiva d'immigrants de comunitats castellanoparlants de l'Estat espanyol, a partir de la segona meitat del segle XX i coincidint amb la política repressiva del règim franquista que només reconeixia la llengua castellana com l'oficial a les Illes Balears, la població autòctona de l'illa (que fins aleshores era majoritàriament catalanoparlant) es veu confrontada amb un gran contingent de població que desconeix la llengua pròpia. Així doncs, els intercanvis comunicatius entre la comunitat lingüística catalana i el grup lingüístic castellà es desenvolupen en castellà. A les dècades posteriors, l'arribada massiva de turistes i immigrants de països estrangers converteix l'illa en una societat multilingüe.

Tot i conservar un elevat grau de fidelitat cap a la llengua autòctona amb membres de la pròpia comunitat lingüística, els mallorquins, en general, s'adrecen en castellà als seus interlocutors, sobretot si perceben que aquests són d'origen desconegut. Aquestes actituds han pogut corroborar-se en el present estudi: un 30% dels enquestats declara que el comportament de la població autòctona facilita la integració dels estrangers, ja que aquesta utilitza sempre el castellà, en el moment que percep la procedència forània del seu interlocutor. En canvi, la meitat dels enquestats defensa l'opinió contrària, tot i que per diverses raons:

— Un primer grup declara que els mallorquins no tenen un interès real en la integració dels estrangers, raó per la qual sovint no s'esforcen per entendre els estrangers quan parlen en castellà.

— Un segon grup manifesta que en els intercanvis comunicatius amb mallorquins, aquests sovint responen en anglès o en alemany. Tot i això, la majoria d'enquestats expressa un elevat grau de comprensió respecte a aquest comportament lingüístic, atesa la gran quantitat de turistes que visiten l'illa.

— Un tercer grup més reduït declara que, tot i que els estrangers parlen en català, els mallorquins sempre contesten en castellà.

Finalment, un 20% dels enquestats defensa l'opinió que no es pot generalitzar un comportament homogeni per a tota la població autòctona i que la integració és una tasca dels estrangers, la qual no té res a veure amb el comportament lingüístic de la població autòctona.

A pesar de tot, cal destacar que el 70,8% dels enquestats afirma no haver tingut mai problemes a l'illa per qüestions lingüístiques.

El grau de relació amb la població autòctona és un aspecte fonamental per mesurar la integració social dels estrangers. La intensitat d'aquestes relacions depèn en gran mesura de la manera de viure que tenen els nousvinguts i de la composició del seu entorn social. Amb l'objectiu de conèixer aquest entorn, es formularen una sèrie de preguntes sobre l'interès per la llengua i cultura autòctones, com també sobre les relacions socials que mantenen amb els diferents grups poblacionals amb els quals conviuen a l'illa. Pel que fa al temps lliure, quasi la meitat dels enquestats (un 48%) realitza activitats esportives i un 37,8% dedica el temps d'oci a estar amb els amics. En aquest cas, molts dels enquestats han especificat que sovint es relacionen amb membres de la població autòctona. Al voltant d'un 20% dels enquestats dedica el temps lliure a llegir i/o realitzar algun tipus d'activitat cultural (cinema, concerts, exposicions, etc.). Un 13,3% declara que a penes disposa de temps lliure, atesa la quantitat d'hores que dedica a la seva activitat laboral. Dintre d'aquest grup s'inclouen, també, els enquestats que treballen a l'illa però els caps de setmana i les vacances es desplacen a Alemanya, i, per tant, quasi no disposen de temps lliure a l'illa. Finalment, cal destacar que només un 3% dels enquestats manifesta dedicar el temps lliure a l'aprenentatge d'idiomes (tres enquestats aprenen català i un castellà).

El nivell associatiu de la població enquestada és molt baix: un 72,4% no és membre de cap associació (ni de residents estrangers, ni d'autòctons). El 25,9% restant es distribueix entre aquells que són membres d'algun club de residents estrangers i aquells que participen en associacions o projectes de les Illes.

Un 77,1% dels enquestats considera que el seu entorn social és mixt; en canvi, només un 18,9% declara que es relaciona fonamentalment amb gent del seu país.

La majoria dels enquestats (78,7%) declara interessar-se per la cultura de l'illa. Només un 17,3% declara que la manca d'interès per la cultura autòctona es deriva del poc temps lliure de què disposa per raons laborals. Pel que fa a les àrees d'interès, s'ha observat una clara predilecció per aquells aspectes més tradicionals de la cultura autòctona. Així doncs, el percentatge més elevat correspon als que manifesten un interès per la història i els costums illencs (37%), seguit de les festes populars i la gastronomia local (24,4% i 22%, respectivament).

Pel que fa a la valoració de la llengua catalana, gairebé tots els enquestats (99,5%) consideren que la llengua pròpia de les Illes és una part fonamental de la cultura «per als mallorquins». És a dir, que la llengua catalana esdevé l'element principal d'identificació de la població autòctona.

Quant a les opinions sobre la societat mallorquina, més de la meitat de la població enquestada (56,6%) valora positivament la societat receptora. La majoria d'enques-

tats destaca l'amabilitat i la tolerància dels mallorquins, a pesar de l'elevat nombre d'immigrants i turistes que resideixen i visiten l'illa.

Finalment, un 5,5 % dels enquestats té un concepte negatiu dels mallorquins i de la societat mallorquina, i manifesta obertament l'escàs interès per relacionar-se amb mallorquins i la seva predilecció pels espanyols peninsulars, als quals considera de caràcter més obert i amb els quals no té problemes lingüístics.

Pel que fa als aspectes que consideren negatius de la societat mallorquina, un 21,5 % es refereix al caràcter tancat i a la dificultat de relacionar-se amb mallorquins. Prop del 20 % considera que la difusió «desmesurada» del català crea problemes de comunicació innecessaris.

Tot i que amb percentatges inferiors, destaquen altres problemes com ara la corrupció de la classe política, l'excessiva dependència de la indústria turística i la poca preocupació i/o respecte pels animals i el medi ambient.

Pel que fa a les motivacions de residència a l'illa, un 36,2 % fa referència a la bellesa i/o la bonança climàtica. Un 12,6 % fa menció a l'estil de vida mediterrani, que possibilita una millor qualitat de vida.

El gruix de la població adulta (25-60 anys) fa referència, també, a les oportunitats laborals que, juntament amb un millor clima i qualitat de vida, converteixen l'illa en el lloc de residència ideal.

Un 70,7 % dels enquestats declara que no canviaria res de la seva situació personal a l'illa; en canvi, un 9,4 % considera la situació lingüística com un dels aspectes més insatisfactoris de la seva vida quotidiana.

Una petita part dels enquestats considera molt negativa la presència massiva d'alemanys, que dificulta el procés d'integració i trasllada els problemes del seu país d'origen a l'illa.

Cal esmentar el fet que els enquestats que arribaren a l'illa a les primeres dècades de la segona meitat del segle XX són els que presenten un grau de satisfacció i d'insatisfacció personal més elevats. D'una banda, declaren sentir-se plenament integrats a la societat mallorquina («gairebé mallorquins»). D'altra banda, consideren que la societat mallorquina ha empitjorat: la presència massiva d'immigrants i turistes ha provocat molts problemes de contaminació, massificació, pujada de preus i un augment de les actituds xenòfobes o intolerants que alteren considerablement l'ambient de convivència pacífica i tranquil·la que es gaudia a l'illa anys enrere.

Segons les respostes obtingudes, els criteris d'integració es basen en dos aspectes fonamentals: els coneixements de les dues llengües oficials i la intensitat de les relacions amb la població autòctona. En línies generals, independentment de l'edat dels enquestats, el lloc de residència (sobretot a zones de l'interior) i l'any d'arribada (és a dir, la llarga estada), s'han pogut constatar com a factors integradors.

En canvi, un 36,2 % no es considera integrat, ja que no parla correctament cap dels dos idiomes oficials i/o a penes es relaciona amb els autòctons.

3.2.3. Usos lingüístics

Tot i que no sempre es pot establir una correspondència directa entre el coneixement d'una llengua i l'ús que se'n fa, tenint en compte els resultats obtinguts, cal suposar un ús prioritari del castellà en detriment del català en aquelles situacions comunicatives que no permeten fer ús de la llengua materna.

L'anàlisi dels usos lingüístics dels enquestats es distribueix en tres àmbits: laboral, privat i amb interlocutors desconeguts.

3.2.3.1. ÚS LINGÜÍSTIC EN L'ÀMBIT LABORAL

Un 31,5 % dels enquestats declara usar la combinació anglès/alemany/castellà en aquest àmbit; un 28,3 %, alemany/castellà, i quasi un 20 %, només alemany.

L'ús d'altres llengües, com ara el francès i l'italià, només apareix en combinació amb una de les tres esmentades anteriorment i amb percentatges molt inferiors que se situen per davall del 5 %.

Només un 1,5 % dels enquestats declara usar exclusivament el català, i un percentatge molt baix l'utilitza en combinació amb altres llengües. (Cal esmentar que sovint es tracta d'un ús «passiu» d'aquesta llengua, és a dir, que l'escolten i entenen però no la parlen.)

En aquest àmbit no s'han pogut establir diferències significatives entre l'edat i l'ús de les llengües, sinó que la professió ha esdevingut l'aspecte més rellevant. Així doncs, els enquestats que desenvolupen professions liberals (professors i arquitectes) usen més sovint el català que els que s'inclouen a la resta de professions (comerciants i sector turístic).

Així doncs, independentment d'altres variables sociològiques, els enquestats que treballen en el sector turístic i els comerciants i venedors són els que més usen la combinació anglès/alemany/castellà, tot i que amb menys freqüència el francès i l'italià.

En canvi, els enquestats que desenvolupen professions liberals (metges, periodistes, etc.) presenten els percentatges d'ús més elevats de la combinació alemany/castellà, o fins i tot un ús quasi exclusiu de la llengua materna.

3.2.3.2. ÚS LINGÜÍSTIC EN EL TEMPS LLIURE

Un terç dels enquestats declara usar la combinació alemany/castellà en aquest àmbit, mentre que un 28,3 % usa aquestes dues llengües juntament amb l'anglès i un 14,1 % usa només alemany.

Si es comparen aquests resultats amb els de l'àmbit del treball, s'observa que en el temps lliure disminueix l'ús de l'anglès alhora que augmenta l'ús del castellà i l'alemany.

S'ha pogut constatar un ús diferenciats de l'anglès i el castellà en aquest àmbit: els més joves presenten uns percentatges d'ús més igualats d'anglès i castellà, mentre que en els més grans augmenta l'ús del castellà en detriment de l'anglès.

Cal suposar que les persones de més edat (sobretot si no treballen) tenen menys relacions amb membres d'altres nacionalitats estrangeres i/o fan en general un ús majoritari del castellà per relacionar-se amb individus que no pertanyen al grup propi.

L'ús del català és lleugerament superior en aquest àmbit que en el laboral, tot i que cal tenir en compte que sovint els enquestats marquen aquesta opció encara que només facin un ús *passiu* d'aquesta llengua. Finalment, cal destacar que no s'han observat diferències d'ús significatives segons l'edat, sinó pel lloc de residència i entre aquells enquestats que formen part d'una parella mixta.

3.2.3.3. ÚS LINGÜÍSTIC AMB INTERLOCUTORS DESCONEGUTS

Com s'ha esmentat anteriorment, el comportament lingüístic de la població autòctona és un factor a tenir en compte a l'hora d'analitzar els usos lingüístics dels estrangers.

La majoria dels enquestats (60%) utilitza el castellà per als intercanvis comunicatius amb persones desconegudes. Aquest comportament lingüístic deriva de la percepció que es té que la majoria de la població de l'illa parla aquesta llengua i desconeix l'autòctona.

Prop del 20% dels enquestats utilitza la combinació alemany/castellà, ja que declara que el seu entorn social està compost, principalment, per membres de la seva nacionalitat.

Finalment, només un dels enquestats usa el català per adreçar-se a desconeguts.

4. CONCLUSIONS

Mitjançant l'anàlisi empírica realitzada en una mostra de residents alemanys a l'illa, s'ha pogut verificar la hipòtesi presentada a la introducció: l'apropament a la cultura i llengua pròpies de les Illes Balears de la població alemanya resident a Mallorca afavoreix la cultura dominant, que és la castellana, en detriment de l'autòctona. Dels resultats de l'enquesta realitzada sobre els usos, coneixements i actituds lingüístics de la població enquestada, se'n poden extreure les conclusions següents:

— La majoria d'enquestats parla castellà i usa de manera habitual aquesta llengua. En canvi, un percentatge molt inferior té (en el millor dels casos) uns coneixements molt baixos de català o desconeix aquesta llengua i, per tant, no la fa servir en les seves relacions socials.

— Atesa la infraestructura social existent a l'illa al voltant de la comunitat alemanya, un gran nombre d'enquestats es relaciona amb freqüència amb membres de la

mateixa nacionalitat i utilitza, per tant, la seva llengua materna de manera habitual en els seus intercanvis comunicatius diaris.

— Un percentatge majoritari d'enquestats mostra actituds desfavorables envers la llengua catalana que es deriven, fonamentalment, de l'escàs reconeixement oficial d'aquesta llengua fora del territori balear. En canvi, el major prestigi del castellà es desprèn de la deducció d'«una llengua, una nació» i de la funció globalitzadora que se li concedeix a causa de l'important nombre de parlants arreu del món. La llengua castellana es considera, per tant, la més *útil*.

Les característiques sociològiques del col·lectiu analitzat, com també les diferents motivacions i formes de residència, han esdevingut, també, contràries al seu apropament a la llengua i cultura autòctones:

— La majoria d'enquestats resideix a la capital o a zones turístiques amb una elevada presència de població estrangera, fet que afavoreix la integració lingüística (en cas de produir-se) en castellà. En canvi, aquells enquestats que resideixen a pobles d'interior han mostrat (com a mínim) un major interès cap a la llengua i cultura pròpies. Tanmateix, cal esmentar que la tendència a residir a zones rurals (cases al camp), sovint allunyades dels nuclis urbans, disminueix considerablement les relacions socials amb els autòctons.

— Les motivacions fonamentalment residencials dels enquestats més grans (sobretot aquells que no treballen) redueixen la necessitat d'interrelacionar-se amb la comunitat receptora. D'altra banda, els enquestats més joves treballen principalment en el sector turístic o en empreses que ofereixen els seus serveis a la comunitat de residents de la mateixa nacionalitat. Els intercanvis comunicatius es desenvolupen, per tant, en alemany o altres llengües estrangeres i, en tot cas, en castellà. La presència del català en l'àmbit laboral dels enquestats és pràcticament inexistent i es limita a un ús *passiu* d'aquesta llengua.

— L'elevada mobilitat de la població enquestada dificulta, també, l'apropament cultural. D'una banda, els enquestats més joves consideren la seva residència a Mallorca com una situació temporal. D'altra, l'augment en les comunicacions entre Alemanya i l'illa ha permès desenvolupar nous models de residència basats en desplaçaments setmanals al seu país d'origen (*Pendler*). Aquests nous models de residència originats per les noves formes de vida moderna (flexibilitat d'horaris, etc.) redueixen amb freqüència la disposició de temps lliure. Per tot això, un gran nombre d'enquestats, a l'hora d'aprendre una de les llengües oficials, afavoreix el castellà, que els serà la llengua més *útil* fora del territori balear.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ABRIL, D. (2004). «Llengua, immigració, integració». *Lluc* [Palma: L'Espurna], núm. 840, p. 23.
- AYMÀ, J. M. (2003). «El foment de l'ús interpersonal de les llengües minoritzades. Tipologies de programes». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 17, p. 223-234.

- BOIX, E. (1993). *Triar no és trair: Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62.
- CALSAMIGLIA, H.; TUSON, E. (1980). «Ús i alternança de llengües en grups de joves d'un barri de Barcelona: Sant Andreu de Palomar». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [València: Eliseu Climent], núm. 3, p. 11-82.
- CERDÀ, S. (2003). «Política social i immigració a Mallorca». A: SERRA, Sebastià (coord.). *La immigració, països emissors i les Illes Balears*. Palma: Cort, p. 249-296.
- HERLING, S. (2003). «Mehrsprachigkeit und Sprachgebrauch auf Mallorca - ein soziolinguistischer Überblick». *Zeitschrift für Katalanistik* [Freiburg: Romanisches Seminar der Universität Freiburg], vol. 16, p. 31-40.
- KLUG, C. (2000). «Was Hänschen nicht lernt... Der Streit um die Sprache in der Schule als Manifestation des kastilisch-katalanischen Sprachkonflikts». *Linguistik Online*, núm. 7,3/00.
- KREMnitz, G. (1997). *Die Durchsetzung der Nationalsprachen in Europa*. Münster: Waxmann.
- KUHnen de ROCA, V. (2003). «La immigració alemanya a Mallorca». A: SERRA, Sebastià (coord.). *La immigració, països emissors i les Illes Balears*. Palma: Cort, p. 179-184.
- MARÍ, I. (2002). *Una política intercultural per a les Balears?*. Palma: Govern de les Illes Balears: Conselleria d'Educació i Cultura: Direcció General de Cultura: Fundació "Sa Nostra".
- (2004). «L'acolliment lingüístic de la immigració: bones pràctiques». *Lluc* [Palma: L'Espurna], núm. 840, p. 20-22.
- (2006). *Mundialització, interculturalitat i multilingüisme*. Palma: Lleonard Muntaner.
- MELIÀ i GARÍ, J. (1998): «Palma i pobles: les dues cares de la situació lingüística a Mallorca». *Actes de la cinquena trobada de sociolingüistes catalans*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Institut de Sociolingüística Catalana, p. 114-131.
- (2002). «La situació lingüística a les Illes Balears. Comentaris al voltant d'una enquesta». *Llengua i Ús* [Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: Direcció General de Política Lingüística], núm. 25, p. 61-68.
- (2003a). «Die Sprachpolitik auf den Balearen». *Zeitschrift für Katalanistik* [Freiburg: Romanisches Seminar der Universität Freiburg], vol. 16, p. 19-29.
- (2003b). «Una inflexió en la normalització lingüística a les Illes Balears?». *L'Espill* [València: Universitat de València: Tres i Quatre], núm.15, p. 143-157.
- (2004a). «Immigració i integració lingüística». *Lluc* [Palma: L'Espurna], núm. 840, p. 13.
- (2004b). «Immigració i normalització lingüística a les Illes Balears». *Lluc* [Palma: L'Espurna], núm. 840, p. 15-19.
- (2005). «Els coneixements de català a les Illes Balears segons el cens de població de l'any 2001». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18, p. 31-42.
- MIRALLES, J.; ITURRASPE, A. (2003). «Coneixements, actituds i usos lingüístics envers el català dels estrangers d'origen europeu al Pla de Mallorca». Universitat de les Illes Balears. [Document no publicat]
- PALLAS, A. (2003a). «Índex associatiu de persones estrangeres a les Illes Balears». A: SERRA, Sebastià (coord.). *La immigració, països emissors i les Illes Balears*. Palma: Cort, p. 185-201.
- (2003b). «Societat i moviments migratoris en els països de l'Àfrica Subsahariana». A: SERRA, Sebastià (coord.). *La immigració, països emissors i les Illes Balears*. Palma: Cort, p. 125-143.
- PICORNELL, C. (1994). «Els impactes del turisme». A: BENÍTEZ MAIRATA, J.; RIPOLL MARTÍNEZ, A.; SERRA BUSQUETS, S. (cur.). *Turisme, societat i economia a les Balears*. Palma: Fundació Emili Darder.

- PONS, E.; VILA, F. X. (coord.) (2005). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-3004)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana.
- PONS, J. (2003). «Dades sobre la immigració a les Illes Balears». A: SERRA, Sebastià (coord.). *La immigració, països emissors i les Illes Balears*. Palma: Cort, p. 297-307.
- QUEROL, E. (2005). «Comparació dels usos i les representacions de les llengües a les Illes Balears, Catalunya, el País Valencià i Andorra». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18, p. 43-62.
- RAMON, N. (2002). «Estratègies d'integració lingüística dels estrangers a les Illes Balears». *Llengua i Ús* [Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: Direcció General de Política Lingüística], núm. 24, p. 49-55.
- (2004). «Immigració i acolliment lingüístic a les Illes Balears». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18, p. 161-175.
- SALVA, P. (1998). «Balears: una "Nova Califòrnia" per als europeus». *El Mirall* [Palma: Obra Cultural Balear], núm. 96, p. 6-8.
- (1999a). «Actituds i comportaments dels residents alemanys a Mallorca». *El Mirall* [Palma: Obra Cultural Balear], núm. 96, p. 9-11.
- (1999b). «La societat illenca en el llinar del segle XXI». *El Mirall* [Palma: Obra Cultural Balear], núm. 96, p. 6-8.
- (2002). «Les Illes Balears: un espai de cruïlla de fluxos migratoris». *Llengua i Ús* [Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: Direcció General de Política Lingüística], núm. 24, p. 4-11.
- (2004). *Una aproximació a la immigració d'estrangers a les Illes Balears*. Palma: Sa Nostra. [Premi "Sa Nostra" d'investigació. Convocatòria 2001]
- (2005a). «La nova situació geodemogràfica de les Illes Balears al començament del segle XXI: creixement de la població i fluxos migratoris». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18, p. 131-141.
- (2005b). «La població de les Illes Balears: una reflexió a inicis del tercer mil·lenni sobre els seus trets i reptes de futur». A: PONS I PONS, Damià (ed.). *Països catalans, en plural*. Palma: Moll, p. 401-415.
- STRUBELL, M. (2003). «Possibles aportacions de la psicologia aplicada per al canvi de les normes i els hàbits de tria lingüística». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 17, p. 235-261.
- TERRICABRAS, J. M. (2003). «El mite de la llibertat d'elecció de la llengua». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 17, p. 179-184.
- VILA I MORENO, F. X.; SOROLLA VIDAL, N. (2003). «Els usos lingüístics interpersonals no familiars a Catalunya. Estat de la qüestió a començament del segle XXI». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 17, p. 77-158.
- VILLAVARDE, J. A. (2003a). «Algunes dades sobre el coneixement i la transmissió del català a les Illes Balears». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 17, p. 159-167.
- (2003b). «El foment de l'ús del català a les Illes Balears». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 17, p. 271-273.

ANNEX***Qüestionari sociolingüístic***

Edat

Sexe

Lloc de naixement

Professió

Any d'arribada a Mallorca

Lloc de residència a Mallorca

1. Quina és la seva llengua materna?

.....

2. Quina és la seva llengua habitual?

.....

3. Sap parlar altres llengües malgrat no les usi habitualment?

 Sí No

En cas de resposta afirmativa, quines?

.....

4. Quin nivell té d'aquestes llengües?

a) Català

 No en sé gens L'entenc amb dificultats sense dificultats La parl amb dificultats sense dificultats Llegesc i escric amb dificultats sense dificultats

b) Castellà

 No en sé gens L'entenc amb dificultats sense dificultats

- La parl
 - amb dificultats
 - sense dificultats
 - Llegesc i escric
 - amb dificultats
 - sense dificultats
5. Quina llengua/llengües utilitza al treball?
- Alemany
 - Castellà
 - Català
 - Altres. Especifiqui-les
6. Quina llengua/llengües utilitza en el temps lliure (amb els amics, etc.)?
- Alemany
 - Castellà
 - Català
 - Altres. Especifiqui-les
7. Quina llengua/llengües utilitza per adreçar-se a desconeguts (a l'Administració, als comerços, etc.)?
- Alemany
 - Castellà
 - Català
 - Altres. Especifiqui-les
8. Coneix el règim de cooficialitat del castellà i el català a Mallorca?
- Sí
 - No

En cas de resposta afirmativa, què en pensa?

.....

9. Creu que és necessari el coneixement del català i/o castellà per viure a Mallorca?
- a) Català
- Sí
 - No
- b) Castellà
- Sí
 - No

Per què?

.....

10. El català i el mallorquí són:

- La mateixa llengua
 Llengua i dialecte
 Llengües diferents
 Altres. Especifiqui-ho

11. Coneix la política lingüística del Govern balear?

- Sí
 No

En cas de resposta afirmativa, què en pensa?

.....

12. Què significa per a vostè estar integrat lingüísticament a Mallorca?

- Parlar català
 Parlar castellà
 Parlar els dos idiomes
 Altres. Especifiqui-ho

13. Creu que la població alemanya resident a Mallorca està integrada lingüísticament?

- Sí
 No
 Altres. Especifiqui-ho

Per què?

.....

14. Creu que l'actitud de la població autòctona facilita la integració lingüística dels residents estrangers?

- Sí
 No
 Altres. Especifiqui-ho

Per què?

.....

15. Creu que hi ha suficients iniciatives governamentals (cursos, programes de televisió, etc.) que facilitin la integració lingüística de la població estrangera?

- Sí
 No
 Altres. Especifiqui-les

Participa o ha participat mai d'alguna d'aquestes iniciatives?

- Sí
- No

Si la resposta és afirmativa, de quines?

- Cursos d'idiomes
- Cursos a través de mitjans de comunicació
- Altres. Especifiqui-les

16. Té o ha tingut dificultats a Mallorca per qüestions de llengua?

- Sí
- No

Si la resposta és afirmativa, de quin tipus?

.....

17. Quines activitats realitza al seu temps lliure?

.....

18. És membre d'alguna associació?

- Sí
- No

Si la resposta és afirmativa, de quin tipus?

.....

19. Considera que el seu entorn és mixt o es relaciona principalment amb gent del seu país?

- Mixt
- Només em relaciono amb gent del meu país
- Altres. Especifiqui-ho

20. S'interessa per la cultura mallorquina?

- Sí
- No

Posi alguns exemples

.....

21. Considera la llengua autòctona part de la cultura de Mallorca?

- Sí
- No
- Altres. Especifiqui-ho

22. Quins són per a vostè els aspectes més positius de la societat mallorquina?

.....

23. Quins són per a vostè els problemes més greus de la societat mallorquina? Què milloraria?

.....

24. Per quina raó va decidir venir a viure a Mallorca? Què milloraria?

.....

25. En general, es considera integrat dins la societat mallorquina?

Sí

No

Per què?

.....